

UTVIKLING

Kan man bli psykisk syk av klimakrisen?

I boken om Greta Thunbergs familie settes det langt på vei likhetstegn mellom klimaet og familiens psykiske lidelser. - Forståelig ønsketenkning, sier psykologiprofessor.

TEKST *Kristin Storrusten*

Klimaaktivisten Greta Thunberg har inspirert en hel verden.
Foto: Anders Hallberg

Ole Jacob Madsen er professor i samfunnspsykologi ved Universitetet i Oslo, og ga i fjor ut boken *Generasjon prestasjon*.

Mikael Jalving er journalist og anmelder i Jyllands-Posten og svært kritisk til boken om Greta Thunbergs familie.

Les også
Ingunn Øklands
anmeldelse
av boken
Scener ur hjärtat
på side 16.

august utkommer familieselvbiografien *Scener ur hjärtat* på norsk. Det er ingen gjennomsnittsfamilie som står bak:

- **Eldstedatteren** er Greta Thunberg, klimaaktivisten bak skolestreikene som på kort tid ble kåret til en av verdens mest innflytelsesrike.
- **Moren** er Malena Ernman, operasanger og Melodi Grand Prix-stjerne.
- **Faren**, Svante Thunberg, har vært «hemmafru» og fulgt familien fra by til by der Ernman hadde oppdrag. Lillesøster Beata er tretten år gammel.

Psykisk helse = klima? I 2014 slutter nesten Greta å spise. Moren avlyser alle oppdrag, de flytter hjem til Sverige og begynner en kamp for å finne ut hva som feiler dem.

I boken kommer det frem at Greta har Aspergers, høytfungerende autisme og tvangssyndrom. Beata har ADHD, med trekk av Aspergers, tvangssyndrom og trass-syndrom. Malena Ernman forteller at hun selv har fått en ADHD-diagnose.

- Det er en undertekst i boken at familiens psykiske lidelser langt på vei skyldes at de har utviklet en særegen moralsk sensitivitet for klimakrisen.

Dette sier Ole Jacob Madsen. Han er professor i samfunnspsykologi ved Universitetet i Oslo, og ga i fjor ut boken *Generasjon prestasjon*. Han har lest *Scener ur hjärtat* med stor iver. Han svarer både ja og nei på familiens påstand om at man får «utbrente mennesker på en utbrent planet».

- Vi ser tegn til psykiske følger av de menneskeskapt klimaendringene. Mange viste tegn på post-traumatisk stresslidelse etter Hurricane Katrina. Forskning har vist at inuitter i Canada og bønder i Australia opplever en tapsfølelse og deretter sterke psykiske reaksjoner på at deres land og levesett går tapt som følge av ismelting og tørke. Det kalles «ecological grief», eller økosorg.

- Men Greta Thunberg har ikke opplevd dette på kroppen?

- Nei, ikke som jeg vet. Thunberg-familiens engasjement skjer jo åpenbart fra et vestlig, privilegert øvre middelklasseposisjon.

Bokens svenske forlegger, Jonas Axelsson understreker at jentene har diagnoser som ikke har noe å gjøre med klimaet.

- Men så er det slik at Greta får spiseforstyrrelser og blir deprimert gjennom sin klimaangst.

Han sier at slike fortellinger om psykisk uheld og klima aldri kan være negativt å få frem.

- Familien har fortalt en sann historie basert på sine erfaringer og forskning, sier Axelsson.

Et gissel. *Scener ur hjärtat* fikk jevnt over god motagelse av det svenske kritikerkorpsset. Når boken nå utkommer i Danmark, er det ikke til den samme jubelen. Mikael Jalving ga boken terningkast 1 i Jyllands-Posten og kalte den «rystende lesning». Han har uttalt at han har mer lyst til å anmelde moren til politiet enn boken i avisen.

Jalving sier til Aftenposten at det eneste positive han kan se med boken, er at noen i familiens nærhet får nyss om hvor dysfunksjonelt den fungerer.

- En bestemor eller bestefar, venner eller kolleger. Denne familien har bruk for hjelp, sier han.

Han har vanskelig for å forestille seg en tenåring som har godt av å få hele sin lidelseshistorie lagt ut til offentlig beskuelse, attpåtil på morens oppfordring.

Forlegger Jonas Axelsson er rystet over slike konklusjoner.

- Jalvings anklager er dypt opprørende. Hvis et barn ønsker at man skal skrive om seg og sine alvorlige vansker, skal man altså avstå? Eller hva er det han prøver å si?

- Mikael Jalving er ikke interessert i å lytte til barna. Malenas fortellerstemme er bare et

narrativ for at historien skal henge sammenheng. Det fremgår tydelig at dette er hele familiens historie.

Diagnose-samfunnet. Ole Jacob Madsen synes boken er interessant fra et psykologperspektiv. Han påpeker at boken slår fast at psykiske lidelser blant barn og unge har økt med over 100 prosent på ti år.

- Det er behandling og diagnostisering som har økt. Boken knytter an til en populær oppfatning om at vår psykiske helse blir verre og verre. Det er ikke belegg for å si dette så sterkt, sier Madsen.

Han sier at mange, inkludert familien Ernman/Thunberg, nok skulle sett et mer entydig forhold mellom klimakrisen og en forverret psykisk helse. Han kaller dette «forståelig ønsketenkning».

Det moralske barnet. - Samtidig poengterer moren at Greta har fått det mye bedre med seg selv etter at hun begynte å protestere. Å ha et større prosjekt å kjempe for kan jo selvsagt gi mennesker, med diagnoser eller ikke, en større mening ved tilværelsen.

Madsen synes det er vanskelig å vite om søstrene tåler all oppmerksomheten.

Greta Thunberg er klimaforbilde for mange ungdom. Ikke bare det, hun er nærmest blitt ansiktet utad for klimakampen.

- Et barn burde aldri fremstilles som en slags klima-Jesus. Barn skal ikke redde verden, det er en forestilling vi kjenner fra eventyr. I virkeligheten skal barn støttes, veiledes og ha grenser, sier Mikael Jalving.

Han mener at dyrkelsen av henne bidrar til å avspore fra den egentlige politiske diskusjonen om hvordan vi sikrer en grønnere fremtid.

- **Vi har mer bruk for ingeniører, naturvitenskap og politisk dømmekraft enn humanisme eller en ny Jesus.**

Ole Jacob Madsen mener at det er noe tvetydig ved henne som foregangsfigur.

- Jeg heier på henne. Det er kjærkomment at noen går foran. Jeg håper at dette blir starten på en global bevegelse som tvinger frem endringer, men hun kan også være et symptom på en kollektiv krise. Vi er blitt så handlingslammede at vi trykker til vårt bryst et idealbilde av et moralsk barn som refser oss.

Aftenposten har kontaktet familien Ernman/Thunberg gjennom det svenske forlaget Polaris. De meddeler at de avstår fra å kommentere saken.

Thunberg-familiens engasjement skjer åpenbart fra et vestlig, privilegert øvre middelklasseposisjon.

Ole Jacob Madsen, professor i psykologi